

OPOKA (411) *sb f*

Oba o oraz a jasne.

sg N opoka (93). ◇ G opoki (54). ◇ D opoce (9). ◇ A opokę (50). ◇ I opoką (68). ◇ L opoce (87). ◇ V opoko (4). ◇ pl N opoki (21). ◇ G opok (3). ◇ A opoki (13). ◇ I opokami (2). ◇ L opokách (6); -ách RejAp (3), -ach (2) BielKron, LatHar, -(a)ch (1). ◇ V opoki (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Kamień różnej wielkości, głaz; saxum, Mącz, Calep; lapis Mącz, Cn (33) : Mięfo żaby czo na opocze miefzka/ zwłaŝcza ładło iey, zęby łączno wyładza. FalZioł IV 15c, I 140b; SkarŻyw 3; KochPieś 24; Saxificus – wopokę obroczeni. Calep 949b, 949b.*

W połączeniach szeregowych (2): Przyŝytoynie ie [święte męczenniki] tedy y ŝłupámi/ y opokámi/ ŝwieczniki/ y wieżámi/ y wołmi názywamy. SkarŻyw 131, 131.

W porównaniach (2): Bo Koŝcioł [święci męczennicy] iáko ŝłupy wŝpieráią/ iáko wieże go bronią/ iáko opoki náwáłności morfkie odpycháią/ iáko ŝwiece ciemność niewiernoŝci rozbijáią/ á iáko wołowie iednáką chęciá/ y fercem iárzmo ŝłodkie Chryŝtuŝowe poćiágnęli. SkarŻyw 131; GrabowSet H4.

Wyrażenia: »ostra opoka; ostroŝć opoki« (1:1): á Seforá żoná Moizęŝowá nátychmiałth pochwyciá oftrą opokę/ y obrzezálá ŝkorkę Syná ŝwego. KrowObr 224; Murex, Kończyŝtoŝć á oftroŝć opoki. Mącz 238a.

»skalista opoka« (1): Praeruptum saxum, Podruzgána/ Skáliŝta opoká. Mącz 361c.

»opoka sroga« = wielki głaz (1): Lecż zacny Boháterz do brony/ Gdżie dobytek opoką frogą záváłony Był długi czás: łamał drzwi y kámienne ŝciány/ Dobywał goŝpodarzá/ iák Lew rozgniewány. KlonWor 24.

»sroga [= ostra] opoka« (1): Był y ciężki bárzo ná ludzie zakon ŝtáry/ y frogą opoką członki dziećinne krwáwił SkarŻyw 3.

»opoka twarda« [szyk 1:1] (2): Złoto ŝródkiem Iánczárów zbroynych póydzie ŝnádnie/ A przez twárdą opokę gwałtowniéy przepádnie/ Niżli ras piórunowy. KochPieś 36; GrabowSet Q2v.

Szeregi: »opoka albo kamieniec« (3): ŝpuŝcże záŝię z Stáwu Wodę/ á ónym mieyŝcem kędyŝ náznaczył day przebić Grundfełt áż ŝye dobierzełz Opoki álbo Kámieńcá. Strum O2, Ov, O2.

»opoka, (i, albo) kamień« [szyk 3:1] (4): Ta riba iełt mała rzeczna y ŝtawowa/ ma na ŝobie łufkę drobną ŝiną/ gdzie iełt opoka albo kamień FalZioł IV 43a, IV 44a; Via lapidibus confragosa, Ciężka drógá dla kamienia y opoki po drodze leżácego. Mącz 135d, 370a.

»opoka albo nasep kamieńcá« (1): Napiérwéy kiedy małz Staw álbo Sádzáwki budowác/ [...] Pátrżay áby w ónym mieyŝcu ná dne nie byłá Opoká/ álbo iákikolwiek Naŝep kámieńcá. Strum Ov.

»opoka a piasek« (1): A toć iełt on grunt á on kámień węgielny/ ná którym iełt ten prawdziwy koŝcioł iego fundowány/ [...] ále nie ten który iełt z nieprawdy á z wymyŝłow ludzkich zlepiony/ z opoki á s piáłku/ który ledá wiátre m zákołyŝány y rozwáłony być może. RejAp 67v.

»opoka, (i) skała« [szyk 1:1] (2): Calep 949b; Przemień ŝię w ŝkálę/ y opokę twárdą/ W ŝwiętey pokorze/ bądż pokuŝom hárdą. GrabowSet Q2v.

W przen (7) : kámién rośprořzóny Zwabił ná kupę; á z chętney opoki Wítał mur řzóroki. *KochPieś* 49.

Wyrażenie: »opoka zgoršzenia (a. ku zgoršzeniu), pogoršzenia« = *petra scandali Vulg* (5:1); *Leop Rom* 9/33; Iedno ábychmy to obaczyli/ iáko ten miłóściwy Pan chciał tho okázác/ że řie on miał kámiénem obrázenia řtác niewiernikom/ á opoką zgorřzenia. *RejPos* 28; A niewiernym ten kámién Kriřtus/ ktory buduiác kořcioł Sálomonow wzgárdzili/ řtánie řie ná obrázenie/ á ná opokę pogoršzenia ich *RejPos* 53v, 31; Przetož tež názwán iest opoką zgorřzenia/ iż řię mnodzy óń otráćiwřzy/ řwá winá vpádli. *WujNT* 200, 1.*Petr* 2/8.

2. *Skála; petra Murm, Vulg, Mącz, PolAnt, Cn; rupes Mącz, Calag; cautes Mącz* (133) : Tylko [...] řám człowiek nad opoki twárdřfy/ nad groby řmrodliwřfy/ nad ziemię cięřfy/ řwégo pana nie żaluie *OpecŻyw* 149; Na zniamię tego czařu Iezufowé męki/ opoki řie padali *OpecŻyw* 160; Dziewiętého dnia kámién(ié) tak to tzo bylo w budowaniu iako ijnřlé ij wřřtyki op(o)ki będá na częřci złupány *OpecŻyw* 193v, 73v, 140, 148v; *Murm* 22; *RejPs* 169; *KromRozm II* m4v; Dał im [Żydom] pardw mnořstwo. Mánnę z nyebá. Wodę z opoki. *LubPs* Yv marg; Bo fundámenty gor/ wody/ moc twa pánie Boże/ Snádnie wzruszy y opoki w oney řwey twárdóřci/ Iáko wořk ták řie rořpłyná od twey oblicznořci. *LubPs* hh4, Z6v, dd6; A drugie [nasienie] pádło ná opokę; á wřzczedwřzy vřchło/ bo nie miáło wilgotnořci. *Leop Luc* 8/6, *Iob* 29/6, *Is* 2/10, 42/11; *BibRadz Iob* 29/6, I k. 283v marg, *Ps* 81/17, *Is* 10/26, *Ier* 21/13 (8); Rzekł Pan Bog/ [...] á idź do řkáły Oreb/ á vderz w nię rozgá Gdy ták wczynił Moizęř/ wřřzłá wodá z oney opoki rořkořřna *BielKron* 31v; Powřthawá s pořrodká wyřpy opoká bárzo mocna á obronna *BielKron* 448v, 31v marg, 35, 41v [4 r.], 46, 95v [3 r.], 285, 473v; *GrzegRóżn* 13v; *Mącz* 41a, 43a, 296c; kthore [řłowo Boże] tež piřmo ná drugim mieyřcu zowie młotem ogniřnym przerażájącym opoki. *RejAp* 24; Abowiem ie [złe a zatwardziále serca] przyrownawa ku złey á niepotrzebney roli/ á ku opoce *RejPos* 63, 5, 62v [2 r.], 64v [2 r.], 105v, 189v, 320, 357v; *RejZwierc* 184; Y wywodził rzeki z opoki *BudBib Ps* 78/16, I 324b marg; *HistHel* C3v; *KochPs* 69; *SkarŻyw* A3, 484 [2 r.]; *CzechEp* 130; *ArtKanc* G2v; Rowny řię zdám męką Prometeufzowi/ Ktory był ná řkále przykowan ptakowi/ Iák on władze nie miáł/ z opoki zwieřřzony *GrabowSet* R4v; iż wřzelkie práwřie řtworzenie/ žal nieiáko řwoy przy řmierci Páńřkiey pokazáło/ iáko řłóńce/ ziemiá/ opoki/ kořcielna zařłóná/ y groby *LatHar* 261, 138, 231 [2 r.], 263, 320, 544 (10); y řpadł deřzcz/ y przyřřly rzeki/ y wiáły wiátry/ y vderzyły ná on dom/ á nie vpádł. bo był ná opoce vgruntowány. *WujNT Matth* 7/25; y połóżył go [Jezusa] w grobie ktory był wyciořan z opoki: y przywálił kámién do drzwi grobowych. *WujNT Mar* 15/46; *Petrus* po Polřku znáczy opokę á nie opoczyřtego/ áni řkálnego. *WujNT Aaaaaa4, przedm* 7, *Matth* 7/24, s. 32, 136, *Luc* 8/6, 13; *WysKaz* 8, 9 [3 r.]; Záczym řię ziemiá trzęřłá/ opoki pádáły/ Choćiáž ták twárdé/ przedřię záłořć pokazály. *SiebRozmyřl* H4v, E2v; *SkarKaz* 159b, 546a; *GosłCast* 21.

W połączeniach szeregowych (4): Gdzie powieda/ iż tho nářienie řwiętych řłow iego/ Iedno páda podle drogi/ Drugie ná opokę/ Trzecie miedzy ćirnie/ y co řie potym z nim dzieie/ y iáko to řzyrzey wyrozumieć mamy/ řam to nam řářkáwřie á miłóřciwřie wykłádać raczy. *RejPos* 63, 64v, 65v; ále πéτρωř, co zgołá tož iest co y πéτρω po nářzemu kámién/ opoká/ ábo řkáłá;po Syryřřku/ Cháldeyřřku y po Żydowřřku *Cepha. WujNT* 67.

W przeciwstawieniu: »piasek ... opoka« (1): To yeft dom nye ná rozlicznym á wftempuyącym pyańku/ ále ná yedney/ cáley/ á twárdey opoce/ [...] zbudowany. *KromRozm II* tv.

W porównaniu (1): Niedbáłe fercá ludzkie/ fą iáko opoká albo iáko rola niepłodna. *RejPos* 64v marg.

W charakterystycznych połączeniach: opoka barzo mocna, poświęcona, wykowana, złupana; z opoki wyciosan; opokę rozbijać, tuc (3); w opokę uderzyć (3); w epoce wykować (wykowany) (2); opoki (sie) padały (opok padanie) (11).

Zwrot: »padać (a. upaść) jak(o) na opokę« [szyk zmienny] (3): á prze grzechy ich/ nie mogło iedno iáko ná opokę vpáść fłowo Páńfkie ná ferce ich. *RejPos* 65, 67; *ArtKanc* 18.

Wyrażenia: »opoka kamienna« = *petra Mącz* [szyk 1:1] (2): *Mącz* 296b; Vczyniły grom táki nie zgodne obłoki/ Ze fie fńadz y lękáły kámienne opoki. *PudłDydo* A4.

»sucha opoka« (1): iáko Izráelczycy z fúchey opoki hoyną y bárzo przyięmną wodę czerpáli. *WysKaz* 9.

»twarda opoka« [szyk 4:1] (5): S twárdey opoki miodem náfyćieł ie známienicie *LubPs* S5, Yv, gg4; Który z krzemieniá zdroie/ á z twárdéy opoki Mocen wyćińnác ftrumień głęboki. *KochPs* 174, 123.

»wysoka opoka« (1): w iedney iáfkiniey trzy látá przemiefzkał á nikt onim okrom onego Romaná/ niewiedział. ktory ná wyfoką opokę niemogąc do niego włazić: przez dzwonek o fobie pod gorą dawał znác *SkarŻyw* 249.

Szeregi: »gory, (a) opoki« (2): A wołáli do gor y do opok: Vpadńcie ná nas/ á zákriycie nas przed thą oblicznońcią fędziego ná máieftacie/ á od gniewu Báránkowego *RejAp* 62v; *RejPos* 6.

»skała (a) opoka« (3): Rupes, Skála/ opoká. *Mącz* 360d; *RejAp* 64; *Calag* 191a. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»opoki a ziemia« (1): Gdzye y Słońce y Miefiác zácmić fie mufiáło/ y opoki á zyemiá trząść á pádác fie mufiáła/ nie mogąc wytrwác przed oną niewinną frogofńcią oney okrutney męki Pána fwego *RejPos* 105.

W przen (8) : Co opoká vflyfíała/ to dębowi powiedála. *March*¹ 8; *BibRadz Mar* 4/16; *KochZg* A4; Gdiż fłowá iego Duch fwięty zwác raczy młotem ognińtym tłukącym á przerażaiącym opoki/ to ieft kámienne á zátwardziałe fercá ludzkie *RejAp* [14]v, 64v; *SkarŻyw* 598; Niech zmieńczy opoczyfte/ y do fkruchy trudne ferce moie/ kruźąca opoki krew twoiá: ktorą dźiś/ z fwiętym ciálem twoim [Jezu]/ ieft poświęcona y pośilona duźá moiá. *LatHar* 238.

Fraza: »opoki ozywają się« (1): B. Pokiż fie będą ozywác te opoki y ty. *Echo*. Póki y ty. *KlonŻal* E3v.

a. Biblijna figura (= typ biblijny) *Chrystusa* (9) : Y on napoy duchowny pili/ z oney opoki/ ktora była fam Pan Kryftus. *RejPos* 104; *RejPosWiecz*³ 97v [2 r.]; Azafz był Chriftus włáfnie oną opoką/ ktorą Moyżefz lalką bił/ á zá vderzenim iego wodá z niey wypłynęła: á nie rádźzey iż oná opoká Chriftulá známionowála? *CzechRozm* 31v, 31 [2 r.], 31v, **2v.

3. Podstawa, ostoja, fundament; moc siła, mocne oparcie, gwarancja [w tym: o papieżu, także o urzędzie i zwierzchności papieskiej, Stolicy Apostolskiej (29), o Bogu (10), o Chrystusie Synu Bożym [= fundamencie wiary i gwarancji zbawienia] (69), o św. Piotrze, namiestniku Chrystusa (90)] (244) :

OpecŻyw 56v; wiem o tym/ iż fię Pápież Opoką piłze. *KrowObr* 13v; Powiedańz/ iż íám Kryftus będąc opoką/ tho przezwiłko dał też Piotrowi *KrowObr* 13v; Tám náydziełz íáinnie/ iż przes opokę nie Piotrá/ áni Papieżá rozumieią/ iedno tylko íámego Páná Iezu Kryftá. *KrowObr* 14v; Ktołz fię kolwiek tedy buduie ná pietrze: álbo ná Papiežu: álbo ná którym kolwiek innym fundamencie/ okrom tey iedynej opoki/ K. Syná B. żywe⁸⁰/ buduie fię íáko íam Syn Boży/ powieda ná piańku/ ná Antykryście/ y ná Szátanie. *KrowObr* 15, 13v [5 r.], 14 [6 r.], 14v [2 r.], 15 [7 r.], 15v [4 r.], 16; *Leop Ps* 39/3; *BielKron* 9v; *SarnUzn* D2v; Iż nędznik íthánał ná piańku. Abowiem chybił oney opoki ná ktorey Pan záłożył á fundował tę obietnicę swoię *RejAp* 104v, 64v; *RejPos* 139v, 299v, 300v, 301 [3 r.], 302, 338 [2 r.]; *BiałKat* 123v; Lecż ácz był [św. Piotr] Opoką/ ále nie był opoką íáko Chriřtus. Bo Chriřtus zgoła nieruchoma opoká/ á Piotr dla opoki. *WujJud* 122v, 6, 8, 20v, 117v, 120 [4 r.] (19); im dáley fię od czáfow Apoftońskich odpadzáli/ tym więcey páłterńtwá y rzádu Piotrowego potrzebowáli. áby około wyznánia wiary S. y náuki/ bez tey opoki nie pochybili *SkarJedn* 80; Bo ta ítolicá [Rzymśka] [...] náwięcey Heretykomwádzi [!]/ y tey fię opoki ná ktorey fię rozbiíáią/ y która ich błędy náwięcey tępi/ wiáruią. *SkarJedn* 107; z tobá fię to íełt z ítolicá Piotrowá [paím: Ná tey opoce wiem iż kościoł zbudowany íełt. *SkarJedn* 110; bez których [Piotra św. następców] íáko bez opoki/ wiára by Chrześciáńńka vpádać muśiáła *SkarJedn* 113; ále kościoł S. o którym P. rzekł/ tyś íełt opoká/ zbłądzić nie może. *SkarJedn* 283, 21, 22, 64 [2 r.], 66, 70 [3 r.] (17); *SkarŻyw* 321; iż nie o ládá kogo/ ále o Bogá íáme⁸⁰/ opierác fię muśi/ y ná nim fię/ íáko ná pewney opoce záładzić ma: z nie⁸⁰ bowiem wńytko zmocnienie y wtwierdzenie pochodzi. *NiemObr* 69, 27 [2 r.], 32 [3 r.], 35, 37; *ReszPrz* 5; *LatHar* 431 [2 r.], 580; iż Piotr íełt opoką/ nie íáko prořty człowiek/ ábo ízczegulna ofobá: ále íáko Bińkup náwyżłzy po Chriřtuśie. *WujNT* 68, *Matth* 16/18 [3 r.], s. 67 [2 r.], 68 [5 r.], 76, 102, Xxxxx3v; *SkarKazSej* 683b.

opoka czego (37): Tegoż kościoła chrzeřcijańńkiego/ ná mocnei opocze pińma świętego zbvdownanego/ prawdziwy bińkup/ y głowa/ íełt pan Chriřtus Iefus *SeklWyzn* c2v; Tyś yełt mocna opoká Boże íercá moyego *LubPs* R2; *KrowObr* 199; *RejAp* 64, 64v [2 r.]; Okrom tego ízby ná mocney opoce Zbáwienia wiecznego pońtáwił nogę twoię *SkarJedn* 365, 73, 102, 121, 122, 151, 160, 395; *SkarŻyw* 599; w Bogu Iehowie opoká *iełt* wiekow/ to íełt íełt moc náłzá w Bogu. *CzechEp* 319; *ReszPrz* 25; Szedwńzy fię ípołem Pánu ípiewaymy/ opoce fię zbáwienia náłzego ráduymy *ArtKanc* 14. Cf »opoka Kościoła«, »opoka mocy«, »opoka wiary«.

opoka czyja [w tym: *pron poss* (11), *G sb* (2), *ai poss* (4)] (17): Bog moy/ opoka moiá/ y wnim będą nádzieię pokłádał. *KrowObr* 14v; od Páná Bogá zbawienie moie/ ábowiem on opoká moiá íełt y zbawienie moie. *KrowObr* 14v, 14v [2 r.], 40, 156; *BibRadz Ps* 18/3; *RejPos* 301; *RejZwierc* 257 [2 r.]; *CzechRozm* 128; A po zefłániu Ducha S. on pierwńze poczáł kazánie Ewáneliey świętey/ funduiąc wiárą swoią Kościoł Chryřtuřow/ íáko opoką iego. *SkarŻyw* 600; *CzechEp* 291; [*Leop 2.Reg* 22/2 (*Linde*)]. Cf »opoka Antykryřta«, »opoka Piotrowa«.

W pońázeniach szeregowych (21): I co inńzego Papieřz przes tę pychę swoię okazuie/ tzińiąc íie káplánem náwyńńzym/ náprzednieńńzym Bińkupem/ głowá kościoła/ Wikáryim Kryřtuřowym Opoką/ y Bogiem tego íwiátá iedno iż íie Synowi Bożemu Pánu Kryřtuřowi przeciwiá/ y Tytuły mu iego wńáłne wydziera *KrowObr* 40v, 22 [2 r.], 42, 153v; Pan íełt opoká moiá/ y obroná moiá/

y wybawiciel moy/ Bog moy y fkała moiá/ w ktorým ią vfác będę/ Onći ieft thárcz moiá/ y rog zbawienia mego/ y twirdza moiá. *BibRadz Ps 18/3*; Przypátruyże fie [...] Krześciánki człowiece/ kogo małz fłuchác/ á kto ieft gruntem/ opoką/ á tym kámieniem twoim *RejPos 301 v*; *CzechRozm 128*; tęń ieden Pálterz nawyżlzy/ bez ktorego iedność kościoła być nie może/ trfác muśi. Przetoż nigdy Piotr/ y opoká/ y klucznik á fzararz/ kościołowi Bożemu vmrzeć nie może. *SkarJedn 79, 121, 122, 144, 152, 164, 288*; Piotr pochodnia wśzytkiey ziemie/ biały y czyfty gołáb/ rzezwy Apoštoł/ y gorący w duchu/ Anioł y człowiek pełny láłki/ mocna opoká wiáry/ łtary kościelny rozum. *SkarŻyw 595, 364, 599, 601*; *WujNT 669 [2 r.]*; [Pan ieft opoká ma/ moc á dużość ma/ y zbawiciel moy. *Leop 2.Reg 22/2 (Linde)*].

W przeciwstawieniu: »opoka ... piasek« (2): iż fwoie budowanie/ nie ná fłábym piáłku/ ále ná opoce mocney kościoła ś. powszechnego fundowáli *ReszPrz 25*; *WujNT 32*.

W charakterystycznych połączeniach: opoce sprzeciwić się; opokę komu przywłaszczać, założyć; opoką się czynić (3), pisać się, zwać się (a. kogo) (3); opoką [kogo] wyznawać; opoką zostać [czego], [co] zwać; opoka [kogo] znamionuje; ([co]) na opoce (z)budować (zbudowany) (33), fundować, podwyższyć [kogo], ugruntować, zasadzić się; na opoce postawiony, założony; opoka nauki, obłudnego (mizernego) świata (3), Pisma Św., prawdy, wieków, wyznania (wiary) (5), zbawienia; opoka nieprzemierzona, niezwyknięta, omylna, zmyślona.

Wyrażenia: »opoka Antychrysta rzymskiego« (1): mocny to bowiem młot łowo Boże/ ktorým pan Bog te zmyśloną opokę Antychryfta Rzymłkiego tłucze *NiemObr 162*.

»jako na opoce (Piotrowej)« (2): *SkarJedn 78*; bo fię ná nim [na liście papieskim do Flawijana] wśzyćiek kościoł iáko ná opoce Piotrowey wzpárł: który znátchnienia Duchá S. [...] S. Leo piáł *SkarŻyw 318*.

»opoka Kościoła, kościelna« (7:2): iż Papież który fię opoką tzyni kościoła fwiętego krześciójáńłkiego/ y podnofi fię nád inłze/ ieft prawdziwy Antykryft *KrowObr 16, 15v, Tt2*; Chryftus opoká kościelna/ y Piotr opoká kościelna/ ále inłzym á inłzym łpołobem. *SkarJedn 73*; *SkarŻyw 601*; *ReszPrz 25*; vtwiérdzay w fercu moim wiáre gruntowną á nieodmienną/ tę/ którąś ná mocnéy opoce kościoła twęgo vgruntowawłzy záłożył *SiebRozmyśl E3v*; *SkarKaz Oooo2b*.

»mocna opoka« [*szyk 13:1*] (14): Iezu ktorys na tobie moczną opoką kościoł twoy przez ręcze fwiętych twogich zbudował. *TarDuch C8v*; *SeklWyzn c2v*; Ktorzy nie wyznawaią Chriřtuřła być głową fwoią [...] niełá napanie Chriřtuřie tey mocney opocze zbudowany y załładzeny *SeklKat Q2v*; *LubPs R2*; *RejPos 338*; *KuczbKat 80*; A przetoż [Kościoł] filarem prawdy bywa miánowan/ y zbłádzic niemoże/ poki ná tey mocney opoce ná Kriřtuřie Pánie zołtawá/ ná fundámenćie Prorockim y Apoštołłkim. *WujJudConf 120v*; Chryřtus iáko Pan/ á Piotr iáko namieřtnik. Chryřtus do fercá/ á Piotr do vchá/ wiáry y kościoła fundamentem y zátrzymánim ieft/ ták iż ná nim y náuce iego/ iáko ná mocney opoce kościoł wśzyłtek polegá. *SkarJedn 73*; Poćcie do oney mocney opoki y przybytku/ do kościoła Rzymłkie⁸⁰ *SkarJedn 333, A5v, 365*; á Piotr iáko opoká mocna/ rzekł *SkarŻyw 471*; *ReszPrz 25*; *SiebRozmyśl E3v*.

»opoka mocy« (1): Bo iżeś zápomniáł Bogá zbawienia twoiego/ ániř wspomniáł ná opokę mocy twoiey [*et petrae fortitudinis tuae*] *BibRadz Is 17/10*.

»nieruchoma opoka« (1): Bo Chrístus zgoła nieruchoma opoká/ á Piotr dla opoki. *WujJud* 122v.

»parszywa opoka« = *papież w opinii innowierców* (1): O biedaż tym którzy fie ná they párfzywey opoce/ álbo ná tym íprochniałym fundámencie buduią. *KrowObr* 16v.

»opoka Piotrowa« [szyk 2:1] (3): Otoż mafz opokę Piotrowę/ otoż łyłyfz iáko fie s tego chlubi iż mu Pan rzekł/ á ia ná tey opoce zbuduię kościoł fwoy. *RejPos* 301; *SkarJedn* 81; *SkarŻyw* 318.

»opoka prawdziwa« (1): Kiedy też poyżrzemy w mieycá drugie/ piłmá świętego/ náuczmy fie tego z nich/ ktora to iest opoká prawdziwa/ ná ktorey zbor páńłki wybudowány być ma. *NiemObr* 33.

»słaba opoka« (3): Abowiem by tho byłá flába opoká/ prętko by tę opokę przemogły brany piekielne *KrowObr* 15; *RejAp* 64v.

»twarda (a. natwardsza) opoka« [szyk 2:1] (3): Bądź nam Páni wieżá mocności/ y opoká natwárdźą *KrowObr* 152; *KochZg* A4; Nogi moię ná twárdéy opoce poftáwił/ Y drógę/ gđziem miał chodźić/ obiáwił. *KochPs* 58.

»opoka twardości [czyjej]« (1): Czyń ochotnie świętą wolą iego/ poniewafz fynowłkie ferce/ w lane w cię iest/ á opoká twardości iego/ oddaloná od ciebie/ łáłką cię Nowego Teftámentu pořila. *SkarŻyw* 2.

»opoka wiary« [w tym: *opoka wiary niewzruszonej* (2), *Piotra a. Piotrowej* (2), *prawej* (1), *starowiecznej* (1)] (11): á nam też cále vcho záchował Obaczył wálzá Kx. M. iż prawdá Ewánieliey y náuká bogonołnych oycow S. przy nas iest/ ktorzy ná mocney opoce wiary Piotrá S. ftoiem *SkarJedn* A5v; nikt mię od tey ftárowieczney opoki wiary nie oderwie. *SkarJedn* 111; zowie go [*papieża*] opoká wiary/ y od wilkow obronićielem *SkarJedn* 311, 81, 136, 220, 387; Piotr opoká wiary. *SkarŻyw* 595 *marg*, 408, 595, 597.

»żywa opoka« (1): [*papież*] iest prawdziwy Antykryst abowiem fie tey iedyney y żywey opoce Pánu Kryřtuřowi íprzećiwi/ przywłáftzáiác to łobie/ co tylko łámemu Kryřtuřowi Synowi Bożemu należy. *KrowObr* 16.

Szeregi: »opoka abo (a, i) fundament [czego]« [szyk 4:2] (6): A tho iuż będye nieomyłne budowanie á ftánowanie twoie/ [...] iefłize vgruntuiefz mocno ná tey opoce á ná thym fundámencie/ [...] wřzytkę wiárę y nádzyeię łwoię. *RejPos* 302, 301; Y przetoż Zbor wálny Chálcedońłki [...] zowie Piotra opoká y fundamentem kościołá powřzechnego. *WujNT* 68, 136, 289; *SkarKaz* Oooo2b. [*Ponadto w połączniu szeregowym 1 r.*]

»głowa (Kościół) abo (i) opoka« [szyk 2:1] (3): *SkarJedn* 65; iáko przy pierwłzym poznániu Pan Iezus Piotrá názwał głowá ábo opoká/ dáiac znác íłz zniego miał być nawyřłzy Apořtoł y fundament kościelny/ namieltnik ie^{go} y páłterz światá wřzytkiego *SkarŻyw* 596, 596.

»opoka a (ani) grunt« [szyk 1:1] (2): vcieczmy fie s pokornemi fercey y myłłami łwemi do tego páná łwego/ áby wiárę y wřzytkę nádzyeię náłzę raczył nam ták vgruntowác á poftánowić ná tym gruncie á ná tey opoce łwoiey *RejPos* 303, 301.

»opoka a, (i) kamień (żywy)« [szyk 3:1] (4): Iż iedenże iefłh łam Pan náłz Iezus Kriřtus/ ten kámieñ á tá opoká/ w którym zależy wřzytká wiárá/ ftałóć/ y nádzyeia náłzá *RejPos* 301v, 303; *SkarJedn* 64; ktory [*řw. Piotr*] nie łiebie/ ále Chrířtuřá/ opoká/ kámieniem żywym názywa/ y nie do łiebie/ ále do Chrířtuřá ludzi przywodzi/ y ná nim fie budowác rofkázuie *NiemObr* 34.

»opoka i pasterz Kościoła« (1): ktoremu [św. *Piotrowi*] nád inne dane ieft/ iż ieft opoká y páłterz kościoła Bożego. *SkarJedn* 74.

»petra albo opoka« (7): PÓwiedałz też/ iż Petrá álbo opoká iełth Papież/ ná którym Pan Kryłtus Kościoł swoy zbudował *KrowObr* 13v; Papież sie Petrá álbo Opoką wżyłthkiego kościoła krześcijánłkiego tżyni. *KrowObr* Tt2, B, 13, 14, 14v, 22v.

»Piotr albo opoka« (2): Tyś ieft Piotr álbo Opoká/ á ná tey opoce/ to ieft na tobie (iáko Doktorowie S. wykłádáią [...]) zbuduię kościoł moy. *WujJud* 120, 6.

»podpora i opoka [czego]« (1): iżeś Kościoła wżytkie⁸⁰ nie wzrúfzoną podporą y opoką zołtála *SkarJedn* 395.

»skała a(1)bo opoka« [szyk 11:10] (21): gdy Symoná Pyotrem albo yáko Yan S. Piłfe/ po Syryyłku Cephálem/ to yeft opoką albo skála názwał/ dał mu nyeco ofobliwego nád ine ápołtoły. *KromRozm III* M4, M3, M4; A toć łá ty mizerne skály á ty słábe opoki obłudnego śwíátá tego/ ktore nam ledá w czym inżym vkázuią álbo obiecuią zbáwienie náłze/ álbo go łzukác każá/ niżli ná tym wiernym á mocnym kámieniu á ná tym śwíętyym gruncie *RejAp* 64v; A thák my wierni Páná łwego nie kriymy sie po tych skálach márných á po tych omyłnych opokach *RejAp* 64v, 64, 64v [2 r.], Ee3, Ffv; ále sie tho wżytko do tey skály á do tey opoki/ ktora rzeczoná ieft Kriřtus/ [...] nieomyłnie łciągáło. *RejPos* 302, 302 [2 r.]; *WujJud* B; y ná nim [na Bogu Ojcu] łámym nam przełtawác/ w nim włác y budowác łię/ iáko ná skále y opoce nieprzemożoney/ y nieomyłney/ każá. *CzechEp* 271; Vpátruiác iż inży ieft Bog opoká y skála náłzá; A inży Iezus Chriřtus człowiek pořrzednik náłz/ nam od Bogá dány. *CzechEp* 291; A ia też tobie powiedam/ iżeś ty ieft opoká (*marg*) Piotr. Petros po Grecku; Cepha po Zydowsku; Skála ábo opoká po Polsku. (–) á ná teyże opoce zbuduię kościoł moy *WujNT Matt* 16/18 *marg*, s. 67 [2 r.], 303 *marg*, 307.

4. *n-loc* (1) : Krol Kázimierz zebrał ludzi z nowu/ iedny zá pieniądze [...] drugie swoie włáłne z Litwy y s Polłki/ s którymi sie połóżył v Opoki bliłko Toruniá. *BielKron* 391v.

Synonimy: 1. *glaz, kamień*; 2. *pietrzyna, piotrowina*.